

УДК 378:37.014.3:37.017.92: 811.111

РУСЛАН КРАВЕЦЬ

Вінницький національний аграрний університет

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПОЛІКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розкрито сутність аксіологічного підходу в полікультурній освіті майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови. Розглянуто феномен цінностей через їхній зв'язок із соціальним буттям людей. Здійснено критичний аналіз розуміння аксіологічного підходу з позицій сучасних філософії, педагогіки та методології.

***Ключові слова:** аксіологія, цінність, полікультурна освіта, аграрна галузь, іноземна мова*

Постановка проблеми. Зміни, які відбуваються у сучасному соціумі, активізували пошук нових, життєво важливих цінностей для молоді та способів їх запровадження в педагогічний процес вищих навчальних закладів. Аграрні університети також не залишаються осторонь цих процесів і намагаються знайти шляхи подолання культурної кризи й розвивати ціннісну сферу особистості. Вирішенню цих проблем сприяє становлення педагогічної аксіології як методологічного підходу в осмисленні цих педагогічних явищ. Аксіологічний підхід органічно вписується у сучасну гуманістичну педагогіку, в якій майбутній фахівець аграрної галузі розглядається як вища цінність суспільства. Відповідно аксіологію можна розглядати як методологічну основу полікультурної освіти студента-аграрника [11].

Актуальність реалізації аксіологічного підходу в полікультурній освіті майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови обумовлена виникненням перед сучасними навчальними закладами принципово нових завдань, пов'язаних із подальшим реформуванням українського суспільства на принципах демократизму й гуманізму. Від сьогоденних випускників аграрних ВНЗ вимагається не лише підготовка до майбутньої професійної життєдіяльності, але й висока моральність, здатність до адекватних дій у полікультурному середовищі, вміння вести конструктивний діалог іноземною мовою з опонентами на засадах національних і загальнолюдських цінностей [7, с. 21]. О. Сухомлинська з цього приводу констатує: «Сучасні цінності – актуальна ідеологічна, ідейна проблема, проблема формування світогляду, що виступає інтегративною основою діяльності як окремого індивіда, так і будь-якої малої чи великої соціальної групи, колективу, нації, зрештою всього людства» [14, с. 106].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світлі того, що аксіологічна детермінованість молоді значною мірою обумовлюється освітою, проблема аксіологічного підходу в педагогіці стала актуальним предметом наукових досліджень Н. Асташової, І. Бега, О. Вишневецького, А. Габович, І. Зязюна, П. Ігнатенка, В. Лутая, В. Сластьоніна, В. Струманського, О. Сухомлинської. Вивчення наукової літератури й ознайомлення з передовим педагогічним досвідом підтверджують нерозривність іншомовної підготовки компетентних фахівців аграрної галузі з питанням про її

ціннісне наповнення. Обумовлюється це тим фактом, що успіх професійної діяльності забезпечують особистісні та професійно-педагогічні ціннісні пріоритети. Таким чином, під час підготовки майбутніх аграрників до практичної діяльності на заняттях іноземної мови важливим моментом постає усвідомлення ними потреби в узгодженні цієї діяльності з соціально значущими цінностями, опануванні певних знань та умінь. Вирішити це складне питання покликаний аксіологічний підхід у процесі формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі.

Метою статті є розгляд аксіологічного підходу в контексті полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Сутність аксіологічного підходу полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови розкриває діалектико-матеріалістична аксіологія. До її концептуального апарату входить поняття „цінність”, аксіологічна характеристика індивіда (суб'єкта ціннісних відношень), загальні аксіологічні категорії (значення, смисл, ціль, потреба, мотивація, ціннісні орієнтації, оцінка). Аксіологічний підхід проголошує людину найвищою цінністю суспільства й самоціллю суспільного розвитку, дозволяє досліджувати явища з точки зору закладених у них можливостей задоволення потреб особистості. Саме ця обставина зумовила його вибір як однієї із методологічних основ вивчення процесу формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови [6, с. 122].

О. Арнольдов [2], В. Єфімов [8], В. Малахов [10], В. Тугарінов [15], Н. Чавчавадзе [16] мають рацію, що духовні та матеріальні цінності, створені людством, складають сутність культури, а людина завжди діє у межах загальнолюдських цінностей, виступаючи одночасно об'єктом культурних впливів і суб'єктом, творцем цінностей. Узагальнено можна виділити два підходи до визначення поняття „цінність”. У контексті першого підходу цінність існує незалежно від особистості й постає об'єктивною категорією. Згідно другого підходу цінність існує лише в межах співвідношення суб'єкта та об'єкта, тобто виступає суб'єктивно-об'єктивною категорією [17, с. 223]. І. Бех пов'язує особистісні цінності з опануванням суспільних цінностей індивідами, вказуючи, що це сприяє закріпленню за ними значущості, особистісного смислу для людини конкретних подій, об'єктів тощо [5, с. 6]. Як бачимо, цінність детермінована двома аспектами ціннісного ставлення, а її характер і значущість залежать від визначень суб'єкта та від властивостей об'єкта – носія цінності. Таким чином, напрошується висновок, що цінність є функцією двох змінних. Її характерною рисою є те, що вона одночасно може бути предметом і ставленням до цього предмета.

Аналогічну точку зору формулює С. Шарапа, стверджуючи, що в понятті «цінність» виражене певне ставлення до явищ, предметів або їх властивостей. На її думку, саме в результаті сформованої у суспільній практиці певної оцінки явище набуває статусу цінності. Виконуючи роль соціального регулятора в історії людського суспільства цінності й оцінки, на основі яких вони формуються, постають складним результатом впливу соціальних та історичних причин на індивідуальну і суспільну свідомість. Науковець акцентує увагу на тому, що люди формують цінності в реальних життєвих умовах. Усвідомлення особистістю цінності певного явища є результатом роботи її свідомості. При цьому цінності людини є загальнозначущими і суб'єктивно-об'єктивними за походженням [17, с. 224].

Феномен цінностей можна розкрити лише через зв'язок із соціальним буттям людей, оскільки поза суспільством вони не існують. Пізнання сутності цінностей як системостворювального компоненту культури допомагає досягнути смисл цієї категорії для аналізу новітніх завдань освіти, сучасної педагогічної реальності [6, с. 123].

Із позицій аксіологічного підходу освіта виступає соціально-педагогічним феноменом, який знаходить своє відображення в його провідних ідеях: універсальність і фундаментальність гуманістичних цінностей, єдність цілей та засобів, пріоритет ідеї свободи. Поряд із завданнями освоєння накопиченої суспільством культури в структурі

ціннісних імперативів змісту освіти особливе місце відводять формуванню ціннісного ставлення до природного й соціального середовища, зміні творчого потенціалу особистості, розвитку її здібностей перетворювати оточуючу дійсність. Отже, ядром аксіологічного підходу методології формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови виступає гуманізм, який передбачає визнання особистості найвищою цінністю, виявлення доброти, чуйності, милосердя, розуміння; ставлення до праці як до способу самореалізації людини; збереження здоров'я і розвиток біопсихосоціальної функції особистості для успішної соціальної активності й оптимальної працездатності. Пріоритетними цінностями у практиці викладача є людина, дитина, батьківщина, колектив, праця, життя, мудрість, добро і краса [9, с. 8].

Відштовхуючись від аксіологічних ідей, можна виокремити наступні культурно-гуманістичні функції полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови: розвиток духовних сил, здібностей та умінь, які дозволяють долати життєві труднощі; виховання характеру й моральної відповідальності в ситуаціях адаптації до соціального і природного середовища; забезпечення можливостей для особистісного й професійного зростання, самореалізації; оволодіння засобами досягнення свободи, особистої автономії, духовної гармонії; створення умов для саморозвитку креативної індивідуальності і розкриття духовних потенцій особистості.

Ми, вслід за І. Аносовим [1, с. 132], вбачаємо в аксіологічному підході філософсько-педагогічну стратегію, яка визначає подальші перспективи модернізації системи освіти, а також шляхи формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі та використання педагогічних ресурсів для забезпечення сталого розвитку особистості на заняттях іноземної мови.

О. Барліт закликає використовувати аксіологічний підхід у педагогічній науці при організації таких напрямів діяльності: цілісному розгляді становлення особистості в нерозривній єдності соціального і екзистенційного; включенні в дослідницький простір таких феноменів, як цінність, ідеал, духовне піднесення, переживання, віра тощо; вивченні не абстрактної, а конкретної людини у конкретних історико-культурних умовах життя, повсякденних формах функціонування, зокрема в освіті як невід'ємному атрибуті людського буття і в конкретних геокультурних умовах. Науковець залучає аксіологічний підхід в розробку програм теоретичної і практичної підготовки, програм виховної роботи, психолого-педагогічного забезпечення діяльності ВНЗ, а також для створення навчально-методичних комплексів дисциплін згідно стандартів Болонської конвенції [3, с. 27].

У ході проведених досліджень М. Окса визначає вимоги, дотримання яких забезпечує успішну реалізацію аксіологічного підходу: 1) педагогічна ідеологія повинна будуватися на життєстверджувальному позитивному змісті, а не на критиці й негативі явищ навколишньої реальності; 2) педагогічний процес має являти собою цілісне поєднання процесів навчання та виховання, які ґрунтуються на одних підходах і характеризуються єдиною стратегією розвитку; 3) систему педагогічних впливів на особистість треба здійснювати не стільки за допомогою використання ідей загальносвітової значущості, перебудови світу, скільки через залучення викладача до внутрішнього світу кожного студента, виявлення ним прагнення зрозуміти та допомогти йому зорієнтуватися в існуючій реальності; 4) під час формування ціннісних орієнтацій студентів потрібно повноцінно використовувати можливості колективу як основного провідника соціальних цінностей і групових норм для осіб, які входять до нього [12, с. 26-27].

На думку Є. Ямбурга, аксіологічний підхід дозволяє підготувати викладачів до ціннісного управління освітою. Поняття «ціннісне управління освітою» науковець тлумачить як процес послідовного терплячого переосмислення цілей освіти всіма суб'єктами навчально-виховної діяльності з наступним відпрацюванням загальної для

усього колективу духовної культури, що дозволяє педагогам в оцінці своєї праці керуватися не лише традиційними критеріями навченості студентів, але й уважно фіксувати етапи їхнього особистісного зростання, що відбувається під час опанування студентами ієрархії цінностей [18, с. 118].

Звертаючись до проблеми формування аксіологічного потенціалу, О. Отич зауважує, він формується на основі адаптації системи цінностей конкретного викладача до ієрархії цінностей педагогічної системи й суспільства, в яких має місце його професійна діяльність. Аксіологічний потенціал охоплює гуманістичні цінності, які надають гуманістичну спрямованість особистості педагога; педагогічні цінності, які становлять фундамент для набуття ним педагогічної майстерності й прагнення до неперервного професійного самовдосконалення; цінності творчості, які підтримують творчу активність та інтерес викладача і студентів, забезпечують найвищі результати педагогічного процесу; естетичні цінності, які позитивно впливають на досягнення високої естетики професійної діяльності й перетворюють її на мистецтво. «Педагогічні установки аксіологічного підходу стосуються ціннісного ставлення до індивідуальності вихованця, віри в його можливості у кожній ситуації навчання і виховання; допомоги йому в усвідомленні власної цінності для себе і соціуму» [13, с. 26].

Висновки. Отже, аксіологічний підхід у вирішенні проблеми формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі в умовах мінливого соціуму ми розглядаємо як забезпечення можливостей для пошуку ціннісно-сислової основи навчально-професійної діяльності, як обґрунтування принципів і цінностей, які будуть визначати цілі і зміст педагогічного процесу в аграрному ВНЗ у мінливих соціокультурних умовах. На нашу думку, запровадження аксіологічного підходу як складової методології формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови позитивно вплине на становлення у них: цінностей, які сприяють утвердженню аграрника в полікультурному суспільстві; цінностей, які детермінують розвиток полікультурної обізнаності; цінностей, які сприяють культурно-професійному самовдосконаленню; цінностей самовираження і самореалізації; цінностей, пов'язаних з прагматичними запитами.

Список використаних джерел

1. Аносов І.П. Сучасний освітній процес: антропологічний аспект / І.П. Аносов. – К.: Твім інтер, 2003. – 391 с.
2. Арнольдов А.И. Введение в культурологию (новая расширенная редакция) / А.И. Арнольдов. – М: Народная Академия культуры и общечеловеческих ценностей, 1993. – 352 с.
3. Барліт О.О. Аксіологічний підхід в управлінні сучасними знаннями про природу / О.О. Барліт // Педагогіка і психологія формування творчої особистості. – Запоріжжя, 2007. – Вип. 45. – С. 23-28.
4. Бевз В.Г. Реалізація аксіологічного підходу у навчанні майбутніх учителів математики / В.Г. Бевз // Дидактика математики: проблеми і дослідження. – 2013. – № 39. – С. 7-10.
5. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання / І.Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
6. Бойчук Ю.Д. Культурологічний і аксіологічний підходи до формування еколого-валеологічної культури студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Ю.Д. Бойчук // Вісник НТУУ „КПІ”. Філософія. – 2009. – № 3 (27). – Ч. 1. – С. 121-124.
7. Гавязь А.В. Аксіологічний підхід до формування педагогічної майстерності менеджера освіти / Гавязь А.В. // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. – Серія: Педагогіка. – 2011. – № 7. – С. 20-24.
8. Ефимов В.И. Общечеловеческие ценности / В.И. Ефимов, В.М. Таланов. – М.: Академия естествознания, 2010. – 248 с.

9. Євтушенко Н.В. Аксиологічний підхід до розвитку загальнокультурної компетентності вчителів природничо-математичного циклу / Н.В. Євтушенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – Серія: Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 120. – С. 7-8.
10. Малахов В.А. Цінність як категорія культури / В.А. Малахов // Філософська думка. – 1983. – №2. – С. 76-85.
11. Маслов С.И. Аксиологический подход в педагогике / С.И. Маслов, Т.А. Маслова // Известия Тульского государственного университета. – Серия: Гуманитарные науки. – Тула: ТулГУ. – 2013. – № 2–3. – С. 202-212.
12. Окса М.М. Стратегічний менеджмент в освіті / М.М.Окса. – Мелітополь: МДПУ, 2007. – 178 с.
13. Отич О.М. Розвиток творчої індивідуальності студентів професійно-педагогічних навчальних закладів засобами мистецтва / О.М. Отич. – Чернівці: Зелена Буковина, 2011. – 248 с.
14. Сухомлинська О.В. Цінності у вихованні дітей та молоді / О.В. Сухомлинська // Педагогіка і психологія. – 1997. - № 1. – С.105-111.
15. Тугаринов В.П. О ценностях жизни и культуры / В.П. Тугаринов. – Л.: Лениздат, 1960. – 147 с.
16. Чавчавадзе Н.З. Культура и ценности / Н.З. Чавчавадзе. – Тбилиси: Мецниереба, 1984. – 171 с.
17. Шарапа С. Аксиологічні аспекти підготовки вчителя у вищих педагогічних навчальних закладах України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) / С. Шарапа // Людинознавчі студії. Педагогіка. – 2014. – Вип. 29 (1). – С. 222-228.
18. Ямбург Е.А. Школа на пути к свободе: культурно-историческая педагогика / Е.А. Ямбург. – М.: ПЕР СЭ, 2000. – 351 с.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2016 р.

КРАВЕЦ Р.

Винницький національний аграрний університет, Україна

АКСИОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД В ПОЛИКУЛЬТУРНОМ ОБРАЗОВАНИИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

В статье раскрыта сущность аксиологического подхода в поликультурном образовании будущих специалистов аграрной отрасли на занятиях по иностранному языку. Рассмотрен феномен ценностей через их связь с социальным бытием людей. Осуществлен критический анализ понимания аксиологического подхода с позиций современной философии, педагогики и методологии.

Ключевые слова: аксиология, ценность, поликультурное образование, аграрная отрасль, иностранный язык.

KRAVETS R.

Vinnitsia national agrarian University, Ukraine

THE AXIOLOGICAL APPROACH IN MULTICULTURAL EDUCATION OF FUTURE AGRARIANS AT FOREIGN LANGUAGE CLASSES

The article focuses on the essence of the axiological approach in multicultural education of future agrarians at foreign language classes. The phenomenon of values has been viewed in their connection with people's social life. The concept of the axiological approach has been critically analysed from viewpoints of modern philosophy, pedagogy and methodology.

The changes taking place in the modern society have activated the search of new, vitally important for young people values and methods of their implementing in the pedagogical process of higher educational institutions. Agrarian universities also do not stand aside these processes and try to find the ways of overcoming the cultural crisis and develop the value sphere of a personality. The solution of these problems is assisted by establishing pedagogical axiology as a methodological approach in understanding these pedagogical phenomena. The axiological approach is organically included in modern humanistic pedagogy, in which a future agrarian is considered as a higher value

of society. Accordingly axiology has been examined as the methodological basis of multicultural education of a student-agrarian. The actuality of realizing the axiological approach in multicultural education of future agrarians is substantiated by the rise of fundamentally new tasks before modern educational institutions, which are related to further reforming the Ukrainian society on the principles of democracy and humanism. From today's final-year students of agrarian higher educational institutions not only preparation to the future professional vital functions but also high morality, capacity for adequate actions in a multicultural environment, ability to conduct a structural dialogue with opponents on principles of the national and the common to all mankind values are required.

The study of scientific literature and examination of the leading pedagogical experience has confirmed the continuity of training competent specialists of the agrarian sphere of economy with a issue of its value filling. It is stipulated by the circumstance that success of professional activity is provided by certain personality and professionally-pedagogical value priorities. Thus, while training future agrarians for practical activity as an important moment it appears to be the realization of the requirements and adjusting their activity taking into account socially meaningful values, mastering certain knowledge and abilities. The axiological approach is aimed at solving this urgent issue in the process of forming the multicultural competence of future agrarians.

Key words: *axiology, value, multicultural education, agrarian industry, foreign language.*